

Отримано: 14 жовтня 2025 р.

Прорецензовано: 1 листопада 2025 р.

Прийнято до друку: 5 листопада 2025 р.

email: antoninatymchenko@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2726-8181>

email: werner@amu.edu.pl

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3004-6021>DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27\(95\)-27-34](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2025-27(95)-27-34)Tymchenko A. O., Werner W. Text and narrative: cossack rulers in Ukrainian and Polish Wikipedia. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія» : науковий журнал*. Острого : Вид-во НаУОА, 2025. Вип. 27(95). С. 27–34.

УДК: 930.1(477+438):[929:94(477)"16/17"]

Antonina Tymchenko,
PhD, Associated Professor,
Adam Mickiewicz University, Poznan (Poland)

Wiktor Werner,
Professor, Doctor habilitated in humanities,
Adam Mickiewicz University, Poznan (Poland)

TEXT AND NARRATIVE: COSSACK RULERS IN UKRAINIAN AND POLISH WIKIPEDIA

The study of articles on Wikipedia, and especially different language versions, is very relevant because firstly Wikipedia is now an important source of knowledge in the Slavic world, and secondly it can enable an arena for competing for readers' attention, manipulating opinions, and forming new myths. The article analyzes the figures of Ukrainian hetmans Bohdan Khmelnytsky, Ivan Mazepa, and Petro Konashevych-Sahaidachny as they are portrayed in Ukrainian and Polish versions of Wikipedia. We used methods of Narratology, Cognitive Linguistics, Functional Grammar, Communicative Syntax, and Quantitative Linguistics (computer statistics). It concludes that Ukrainian articles are more emotional, sometimes aimed at justifying heroes, but Polish versions present a more moderate view of historical figures. In lexical-syntactic terms, Polish articles are simpler for perception, although semantically the images of Ukrainian hetmans are incomplete. Clearly, such interlinguistic studies of materials in Web 2.0 are productive and capable of depicting a movement of knowledge about history in broad sections of society. The research was conducted as part of the OPUS project "Historical narratives in Web 2.0 as a functional element of national identities in Central and Eastern Europe".

Keywords: history, narrative, Ukrainian Wikipedia, Polish Wikipedia, Bohdan Khmelnytsky, Ivan Mazepa, Petro Konashevych-Sahaidachny.

Тимченко Антоніна Олександрівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Університет імені Адама Міцкевича (Познань, Польща)

Вернер Віктор,
професор, доктор габілітований,
Університет імені Адама Міцкевича (Познань, Польща)

ТЕКСТ І НАРАТИВ: КОЗАЦЬКІ ЛІДЕРИ В УКРАЇНСЬКІЙ І ПОЛЬСЬКІЙ ВІКІПЕДІЇ

Дослідження статей у Вікіпедії, а особливо різних мовних версій, є дуже актуальним, оскільки, по-перше, Вікіпедія на сьогодні є важливим джерелом знань для представників слов'янського світу, а по-друге, вона дозволяє краще зрозуміти історичні нарративи, присутні в різних мовних полях. Вікіпедія також є ареною боротьби за увагу читачів, маніпулювання думками та формування нових міфів. У цій статті проаналізовано, як постаті українських гетьманів Богдана Хмельницького, Івана Мазепи та Петра Конашевича-Сагайдачного зображені в українській та польській версіях Вікіпедії. Ми використовували методи наратології, когнітивної лінгвістики, функціональної граматики, комунікативної синтаксису та квантитативної лінгвістики (комп'ютерна статистика). Зроблено висновок, що україномовні статті є більш емоційними, іноді присутнє виправдання героїв, тоді як польськомовні версії подають більш поміркований погляд на історичні постаті. З лексико-синтаксичної точки зору польські статті є простішими для сприйняття, хоча семантично образи українських гетьманів часто є неповними. Очевидно, що такі міжмовні дослідження матеріалів у Web 2.0 є продуктивними і відображають рух знань про історію в широких верствах суспільства. Студія здійснена в рамках проекту OPUS «Історичні нарративи в Web 2.0 як функціональний елемент національних ідентичностей у Центральній та Східній Європі».

Ключові слова: історія, наратив, українська Вікіпедія, польська Вікіпедія, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Конашевич-Сагайдачний.

According to researchers, linguistic analysis of historical texts is very productive and important: "The historical reason is that texts are sensitive barometers of social processes, movement and diversity, and textual analysis can provide particularly good indicators of social change" (Fairclough, 1955).

Today, Wikipedia is not only a source of knowledge about history, but also an arena for competing for readers' attention, manipulating opinions, and forming new myths and historical narratives. This is very evident when analyzing articles about the same person or phenomenon in different languages. Even if the information is presented objectively, it is possible to trace the extent to which a particular country (in whose language the article is written) has developed the ability to present information about its national heroes and the methods it uses to do so.

In this article, we analyze how the Ukrainian and Polish language versions of Wikipedia present information about three important figures in Ukrainian-Polish history: Petro Konashevych-Sahaidachny, Bohdan Khmelnytsky, and Ivan Mazepa.

When using the methods of cognitive linguistics, definition and study of cognitive metaphors seem very productive: "...metaphor is pervasive in everyday life, not just in language but in thought and action... Metaphor is principally a way of conceiving of one

thing in terms of another, and its primary function is understanding” (Lakoff & Johnson, 1980). Jonathan Charteris-Black writes: “Effective rhetoric involves us with the drama of the present by providing convincing explanations of what is right and wrong and convinces us that the speaker is both better and stronger than his or her opponents. Metaphor is a highly effective rhetorical strategy for combining our understanding of familiar experiences in everyday life with deep-rooted cultural values that evoke powerful emotional responses” (Charteris-Black, 2005).

While researching Wikipedia articles, we were struck by their unevenness in terms of readability. It is obvious that not only the content but also the form of the message significantly affects the reader's perception. The topic of readability was raised more than a hundred years ago by Lucius Adelno Sherman, who reflected on the factors of influence of literature on the recipient, trying, in particular, to calculate these factors in a mathematical way, within the method of literary criticism (Sherman, 1893).

Today, various formulas for measuring readability are popular (in particular, Flesch Reading Ease, Flesch Kincaid Grade Level, Fry readability formula, Gunning Fog Index, ARI, SMOG Index etc.); site voyant-tools.org uses **The Coleman–Liau index** (CLI). The CLI is one of the classic readability formulas, developed in the 1970s, designed to estimate the grade level of a text based on surface features of language. Unlike earlier formulas (such as Flesch–Kincaid, which rely on syllable counts), CLI uses characters per word and words per sentence, which makes it computationally efficient and especially suitable for processing with computers. Scientists note: “Existing computer programs that measure readability are based largely upon subroutines which estimate number of syllables, usually by counting vowels. The shortcoming in estimating syllables is that it necessitates keypunching the prose into the computer. There is no need to estimate syllables since word length in letters is a better predictor of readability than word length in syllables. Therefore, a new readability formula was computed that has for its predictors letters per 100 words and sentences per 100 words. Both predictors can be counted by an optical scanning device, and thus the formula makes it economically feasible for an organization such as the U.S. Office of Education to calibrate the readability of all textbooks for the public school system” (Coleman & Liau, 1975).

We examined the material from the perspective of **Narratology**; researchers define narrative as: “The representation (as product and process, object and act, structure and structuration) of one or more real or fictive *events* communicated by one, two or several (more or less overt) *narrators* to one, two or several (more or less overt) *narratees*” (Prince, 2003). We also used methods of **Cognitive Linguistics**, in particular, cognitive analysis of the text at the level of conceptual metaphors. Obviously, it is also advisable to use the methods of the **Functional Grammar** (to find out the role of certain morphological units in the text), and **Communicative Syntax** (the role of syntactic structures in shaping the meaning of statements). In analyzing the texts, we also made extensive use of **Quantitative Linguistics** (computer statistics).

Ivan Mazepa

Ivan Mazepa is one of the most famous Ukrainian hetmans. However, attitudes toward him in the Slavic world have always been ambiguous due to a striking episode: his change in policy toward cooperation with Russia and the conclusion of an alliance with Sweden. Of course, modern Ukraine perceives this fact very positively. Mazepa is glorified and heroized. However, his representation in other countries is still partly influenced by the Moscow narrative. Neither the massacre in Baturyn (the destruction of the hetman's capital by Russian troops), nor the hetman's quick death shortly after the battle, nor the subsequent centuries-long domination of the Russian Empire over Ukrainian lands calmed or diminished the outrage of the Empire, which called Mazepa a traitor and anathematized him for eternity. This discourse has long perpetuated Ivan Mazepa's questionable reputation in the East Slavic world, clearly downplaying his enormous role as a state-builder, outstanding military leader, diplomat and philanthropist.

In the discursive context, one can observe a certain desire on the part of the authors of the Ukrainian-language version of Wiki to justify and rehabilitate the hetman's personality. This is surprising on the 35th anniversary of Ukraine's independence. It would seem that, at a time of breaking away from Russian propaganda discourse, a more balanced approach to historical figures should have emerged. However, we still hear phrases such as:

Іванові Мазепі не можна дорікати за те, що цей документ значно послаблював позиції Гетьманщини.

У зовнішній політиці старався мати добросусідські відносини з Річчю Посполитою, Кримським ханством, Османською імперією.

І. Мазепа при цьому старався саботувати військові походи як на Крим, так і на Прибалтику.

There is only one similar sentence in the Polish version:

...swoje talenty dyplomatyczne starał się wykorzystać jak najlepiej w trudnej sytuacji Hetmanatu...

When analyzing **the cognitive metaphors** that characterize Ivan Mazepa, we find many metaphors of positive assessment of the hetman in the Ukrainian version.

We interpret the following key signals: **physically act, rule, share and take, manual control, have**. Even level of knowledge and talent is described using structures of power:

добре володів пером; опанував вісім іноземних мов; вільно володів латиною.

It is important that in the Ukrainian article about Mazepa, we highlight the group of metaphors about Tsarist Russia. The metaphors convey the tension, hostility, and unreliability of these relationships, as well as a military understanding. The metaphorical structure of physical manipulation is similar, but the rhetorical character is reversed: the context of negative vegetation is not life, but destruction and death.

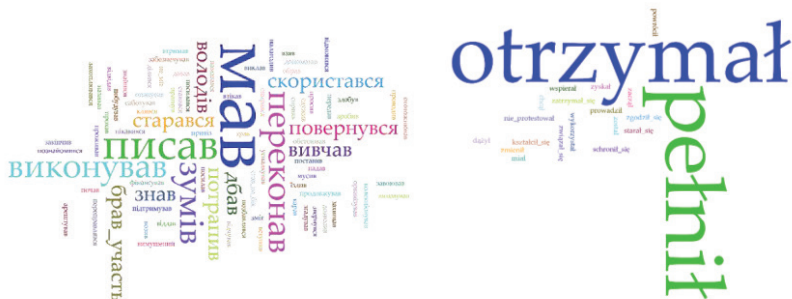
It is symptomatic that there are almost no positive metaphors in the Polish-language article (apart from “a man of broad horizons,” and even that appears in the description of Ukrainian sources). It is more about unreliability, cowardice before Tsar Peter the Great, and only then about patronage.

In summary, the cognitive metaphors in the Ukrainian version emphasize the high role and outstanding qualities of Hetman Ivan Mazepa and negatively characterize relations with the Russian Empire, pointing to distrust of it. The Polish version, on the contrary, contains almost no metaphors for the positive characterization of Mazepa, but rather emphasizes trusting relations with the Muscovite Empire and cowardice towards it. Of course, this conclusion from the cognitive level brings us back to the discursive level, as it reflects the socio-historical perception of the hetman's character.

A **grammatical analysis** of the Ukrainian text shows the frequent presence of sentences such as

*Прагнув знайти опору серед козацької старшини Лівобережної України, **дбав** про забезпечення її представників матностями...*

which emphasizes the important role of verbs in characterizing the hetman. Indeed, such structures immediately emphasize action, actively express it, are actively perceived and proven: Ivan Mazepa was a man of action.

The **verb cloud** (by *voyant-tools.org*) shows a predominance of verbs of possession, performance, skill, conviction, effort, etc. in the Ukrainian version, while the Polish version is richer in verbs of obtaining and performing. Undoubtedly, the nature of key verbs also influences the reader, shaping the image of Mazepa in the Ukrainian-language article as a man of action, a diplomat, and—in the Polish-language version—a man who received and performed more than he decided himself.

During a comparative text analysis, we find interesting **controversial points at the levels of style, fact, and narrative.**

1. The way Mazepa's plans for statehood are presented is very important: the Polish version first uses the phrase 'occupied by the army', which seems to emphasize the occupying nature of the hetman's activities, and only then adds that his actual goal was to unite the Ukrainian lands (and importantly, 'under his own rule!'). In contrast, the Ukrainian version simply refers to unification.

Саме в цей час у Річ Посполиту вдерся найбільший ворог Петра I – король Карл XII. Скориставшись замішанням, Іван Мазепа переконав царя дозволити йому зайняти Правобережжя. Знову обидві частини Наддніпрянської України були об'єднані.

*Znaczna część terenów Ukrainy Prawobrzeżnej została wówczas **zajęta przez wojska** Mazepy, który dążył do włączenia ich do Hetmanatu, pod pretekstem pacyfikacji powstania Paleja. Faktycznym celem Mazepy było **zjednoczenie** ziem ukraińskich pod swoim własnym panowaniem^[2].*

2. It is interesting that almost identical words are used to accuse Crimean Tatars of being robbers (Ukrainian version) and Cossacks of being robbers (Polish version):

*На його заклик повстали проти старшини, яка «смокче народну кров» і «визволити нашу батьківщину Україну з-під влади Москви», відгукнулися лише **кримські татари** (замість допомоги вони стали **грабувати населення**, що завдало безповоротних репутаційних втрат «ватажку»).*

*W sierpniu 1704 i lipcu 1705 **na polecenie** cara Piotra I miał wspierać zbrojnie Augusta II w walkach ze Szwedami, jednak **jego potom ograniczyła się do grabienia ziem Rzeczypospolitej**, w tym posiadłości Augusta.*

3. The narrative embedded in the judgments about the relationship between Mazepa and Tsar Peter I in both text versions is also revealing. While the Ukrainian-language article emphasizes that Mazepa tried to sabotage the tsar's unjust orders and sought to escape from his suzerain's control, the Polish version posits that he agreed with the monarch's decisions and tried to please Peter.

*Стосунки царя та гетьмана не виходили за традиційні рамки співпраці сюзерена із васалом. І. Мазепа при цьому **спарався саботувати** військові походи як на Крим, так і на Прибалтику. ... Петро I, взявши до уваги доповідню Б. Шереметева про ненадійність І. Мазепи, у 1700–1703 рр. фактично відсторонює його від управління козацькими військами під час походів. ... «Звідусіль, – **писав цареві** Іван Мазепа, – я отримую скарги на свавілля московських військ». ... Головними причинами **виходу з-під московського «протекторату»** Іван Мазепа називав неспроможність московитів забезпечити військовий захист Українських територій, порушення Української адміністративної автономії та владної вертикалі в Гетьманщині, плани щодо реорганізації її соціального та політико-адміністративного устрою і примусового переселення українців на інші землі.*

*Chcąc zyskać przychyłość ówczesnego cara Rosji Piotra I, Mazepa **zgodził się na udział** oddziałów kozackich po stronie Rosji w wojnie rosyjsko-tureckiej i w III wojnie północnej. **Nie protestował** również przeciw wprowadzeniu wojsk rosyjskich na terytorium Hetmanatu po rozpoczęciu wojny ze Szwecją, mimo negatywnych reakcji społeczeństwa.*

Based on the analysis of the text, we understand that the assessment of Ivan Mazepa in the Ukrainian Wikipedia is still being determined, as it seems that this figure still requires vindication and rehabilitation. However, a large number of positive features at the rhetorical and cognitive levels generally help to illuminate the portrait of Ivan Mazepa as an outstanding Ukrainian man of action. In turn, the Polish version presents a more normalized image, but there are some narrative "bends" (such as accusations of zeal before the Moscow tsar and harming the Polish-Lithuanian Commonwealth) and there is no complete assessment of Mazepa's characteristics.

Bohdan Khmelnytsky

Bohdan Khmelnytsky is truly the most famous hetman of Ukraine. In addition to this hetman's undoubted achievements in state-building, his popularity was, of course, influenced by the popularization of his name during the Soviet era. This was rare for Ukrainian public and cultural figures, but Bohdan Khmelnytsky was "favored" by the authorities because his biography contained a

key fact for Russian-Ukrainian relations—the Pereyaslav Agreement of 1654, which cemented the Ukrainian-Russian alliance. This event was constantly emphasized over the centuries as an act of just “unification” of the nations. Although this agreement was only one of many others, it is this one that is very often used by the Russian narrative. The fact that Bohdan Khmelnytsky fought against the Polish-Lithuanian Commonwealth was also clearly important to Russian memory.

This entire discourse is clearly important for Ukrainians. However, it is interesting to note the opposite effect of reading the Ukrainian-language version of Wikipedia. Created during the era of an independent Ukraine, the article gives the impression of being at a crossroads—where the Soviet paradigm is no longer relevant, but a new concept of perception has not yet been developed. The agreement with Russia is now a negative success. And after reading the Ukrainian-language article on Wikipedia, one may feel more confused than certain.

Compared to the article about Ivan Mazepa, this one (Ukrainian version) makes a very “weak” impression—it does not create an image of a strong, powerful, important hetman. The impression of his important role for the Ukrainian state can only be gleaned from the “Assessments” section at the end of the article, and the average reader is unlikely to reach this section.

The context and events are described in considerable detail, but the description of his active work takes up little space, so the article feels rather static.

In the “Biography” section, in the paragraph about the 1630s, there is a sentence:

Всі пізніші оповіді про його великі подвиги у війнах з татарами, османами, Москвою (під час Смоленської війни 1632–1634 років) не мають документального підтвердження.

Of course, the author was referring to events from the 1630s, but the reader may get the impression that he is talking about Bohdan Khmelnytsky's entire life.

Here is, for example, the sentence about the conflict with Daniel Chaplinsky:

*Не змігши нічого довести (королі Сигізмунд III, Владислав IV на той час не жили), отримавши тільки 150 злотих відшкодування, Богдан Хмельницький **подався** до низового козацтва.*

It was an important moment and an important decision in the ruler's life, so it would have been more logical to use such formula as: *Богдан Хмельницький вирішив приєднатися до низового козацтва, оскільки не дістав компенсації...*

There are very few verbs referring to the hetman himself (only forms such as “гетьманство зумовило”, “з'явилась ... суверенна Україна” and others)! Therefore, despite the important nouns (victory, independence, sovereignty), the reader does not get the lasting impression that the hetman was active and effective. What is more, the first sentence of the last paragraph:

Враховуючи вразливість геополітичного становища Української держави, намагався зіграти на суперечностях між Річчю Посполитою, Московією та Османською імперією (обіцяючи прийняти протекцію відповідно царя і султана)[1].

It contains the word “вразливість”, which does not convey a sense of strength, and then we read the only (!) verb in the entire introduction that refers to the hetman – “намагався” – and this is a form of uncertainty. The adverbial participles, which seem to “surround” the main part of the sentence, also reduce the degree of tension in the perception of the action outlined in the main part. The last sentence of the introduction is also very revealing:

Вважається національним героєм України.

“Вважається” – as if that didn't mean he actually is a national hero.

In the first paragraph of the “Biography” section – “Походження і освіта” – the overall impression is ambiguous, as we read “маловідомий”, “невідомий”, and many “не” (“не користувався”, “не підтримують”, “не доведений”).

The fact of obtaining the hetmanate is also articulated in the passive voice:

Недовзі його було обрано за гетьмана. На думку польського історика Януша Качмарчика, Богдан Хмельницький – перший з козацьких ватажків, якому офіційно надали титул гетьмана.

Analyzing the **metaphors** contained in the Ukrainian section, we identify the main following groups:

1) Metaphors about Bohdan Khmelnytsky: meanings of physical actions, game motif, possession; 2) Indirect positive characterization of action: positive upward movement, vegetation, war is fire; 3) Negative metaphors (in relation to various events): physical, manual control, comparing a country to a person, relationships—counting.

Interestingly, praise is only used in quotations, Polish historian Ludwik Kubalia said:

“Була то людина з кожного погляду надзвичайних вимірів, він переростав талановитих людей настільки, що переступав межі збагненого).

Metaphors of the Polish article: 1) Metaphors about Bohdan Khmelnytsky: signals—being at the forefront (the community is a person), imposing connections, ideas, intentions; 2) war (war is an explosion, war is a game); 3) other (the community is a person).

The conclusion is that the vast majority of metaphors convey active action, which also makes the articles dynamic and generally characterizes the subject of the article in a positive light. But compared to, for example, the article about Ivan Mazepa, there are almost no metaphors of manual control or manipulation in it.

One very important fact is that during our research, the authors of the Ukrainian version of Wikipedia made changes to the article: some of these changes are insignificant for the reader's overall perception of the material, while others are so important that they even cause a change in rhetoric and narrative.

Thus, the updated version contains more information (expressed subjectively) about Khmelnytsky's important deeds, designates him as a hero, and clearly and immediately articulates the hetman's idea of Ukraine's independence. Important touches have been added to the motivation of his foreign policy decisions. Thus, the updated introduction successfully outlines the role and characteristics of the hetman.

Previous version	The updated version (verified changes September 15, 2025)
<p>Богдан (Зинівій-Богдан) Михайлович Хмельницький (27 грудня 1595 (6 січня 1596)^{[1][2]} – 27 липня (6 серпня) 1657) – політик, полководець і дипломат, провідник національно-визвольних змагань 1648–1657 років, творець Української козацької держави, гетьман Війська Запорозького^[1].</p> <p>Перемога у Батозькій битві 1–2 червня (22–23 травня) 1652 року дала можливість вибороти Українській державі фактичну незалежність^[1]. Гетьманство Богдана Хмельницького зумовило перелом у суспільно-політичному житті Європи, на терені якої з'явилась, хоч і ненадовго, суверенна Україна з усіма атрибутами політичної та економічної влади. Були визначені кордони Української держави у межах давніх українських земель^[3]. Враховуючи вразливість геополітичного становища Української держави, намагався зіграти на суперечностях між Річчю Посполитою, Московією та Османською імперією (обіцяючи прийняти протекцію відповідно царя і султана)^[1]. Представник роду Хмельницьких. Вважається національним героєм України.</p>	<p>Богдан (Зинівій-Богдан) Михайлович Хмельницький (27 грудня 1595 (6 січня 1596)^{[1][2]}, Суботів, Річ Посполита – 27 липня (6 серпня) 1657, Чигирин, Гетьманщина) – український козацький політичний, державний та військовий діяч, полководець, гетьман Війська Запорозького та провідник національно-визвольної війни 1648–1657 років, у результаті якої була утворена незалежна козацька держава. Представник українського шляхетського роду Хмельницьких. Національний герой України.</p> <p>Хмельницький ще замолоду пристав до козацтва та разом із ним брав участь у великій кількості конфліктів, воюючи на стороні Речі Посполитої. Проте у 1648 року після того як польський шляхтич Данило Чаплинський за наказом Олександра Конєцпольського напав на Суботів, майбутній гетьман разом із синами подався на Січ. Тут він, знайшовши підтримку козацького війська, яке перебувало під ґнітом короля, зумів підготувати та організувати велике національне повстання, яке у народі дістало назву Хмельниччина та знаменувало собою створення незалежної держави.</p> <p>Перемога Укладений у 1649 році Зборівський мирний договір забезпечив автономію українських земель від Варшави, натомість перемога у Батозькій битві 1–2 червня (22–23 травня) 1652 року дала можливість вибороти Українській державі ознаменувала фактичну незалежність Гетьманщини^[1]. Гетьманство Таким чином, гетьманування Богдана Хмельницького зумовило перелом у суспільно-політичному житті Європи, на терені якої з'явилась, хоч і ненадовго, суверенна Україна з усіма атрибутами самостійної політичної та економічної військової влади. Були визначені кордони Української держави у межах давніх українських земель^[3].</p> <p>Враховуючи вразливість геополітичного становища новоутвореної держави, Хмельницький намагався зіграти на суперечностях між Річчю Посполитою, Московією та Османською імперією (обіцяючи прийняти протекцію царя і султана відповідно) і укласти вигідний військово-політичний союз^[1]. Задля цього він підписав Березневі статті, які однак, як виявилось пізніше, сприяли перетворенню України на арену боротьби між великими державами та стали першопрчиною Руїни.</p>

A **grammatical analysis** shows that if we analyze the verbs referring to Khmelnytsky on the first pages of the biography, the picture is sad. Sentences in which the fact of his activity in important contexts could be more clearly emphasized are often incomplete (without naming the verb):

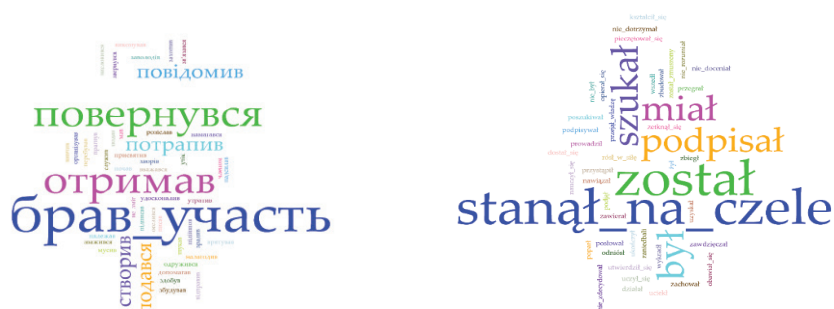
Від 1637 року Хмельницький – серед вищої козацької старшини.

Before the reader reaches the section entitled “Хмельниччина” the way the text is structured grammatically and stylistically gives the impression that ruler is an average personality.

There are stylistic errors that lower the quality of the text and unconsciously “cast a shadow” on the subject of the article:

Були намагання ворогів знищити його фізично: зокрема, у 1647 році на Хмельницького під час татарського нападу на Чигирин один польський жовнір вдарив його шаблею по шиї...

Рішення Хмельницького воювати проти гнобителів освятив Патріарх Константинопольський (Йоаннікій II або Парфеній II) у 1651 році, надіслав корінфського митрополита з мечем, освяченим на гробі Господнім, який підперезав ним гетьмана.

The analysis shows that through the verbs in the Ukrainian version, the image of Bohdan Khmelnytsky is more passive than in the Polish version.

Controversies surrounding Ukrainian-Polish relations

The Ukrainian version presents a consistent, gradual argument for Khmelnytsky's uprising. On the one hand, Khmelnytsky had long been subjected to financial and physical abuse and mistreatment by the Poles, and on the other hand, there was constant oppression of the Ukrainian population by the Polish nobility. The program of struggle and coalition is described as conscious and well-thought-out. The hetman's stated aspirations to liberate Ukrainian lands and unite them into an independent state are emphasized.

The Polish version describes the personal insults inflicted on Khmelnytsky, but does not consider them decisive for his decision to fight; the fact of Polish oppression of the Ukrainian population is presented through the phrase “they were considered exploiters”; it is said that the peasants could not be equal to the nobility, and they did not like this disparity. It is emphasized that the army formed from the Cossacks was a large but chaotic force, the importance of which Khmelnytsky himself probably did not understand. With a certain courtesy (“It must be admitted, however”), it is said that Khmelnytsky was the first to come up with the idea of independence. It is emphasized that the ruler didn’t have a clear program, sporadically forming coalitions. But it is pedaled several times that as a result of the Pereyaslav Agreement and the departure of the Cossacks, the Polish-Lithuanian Commonwealth was so weakened that it led to a long war with Moscow.

Ця угода не принесла Україні всіх тих воєнних і політичних успіхів, задля яких її було створено. Козацька старшина, духовництво та київський митрополит не підтримали угоди й відмовилися присягати цареві. 1656 року московський цар зрадив переяславські домовленості й без участі українських представників підписав у м. Вільно договір між Московією та Річчю Посполитою.

Uгода doprowadziła w konsekwencji do zajęcia znacznej części Naddnieprza (całe lewobrzeże z Kijowem) przez wojska rosyjskie i wieloletniej, wyniszczającej wojny z Rzeczpospolitą^[18].

Перші дві коаліції мали на меті завдати Речі Посполитій військово-політичної поразки й забезпечити та гарантувати цілісність і незалежність козацької держави, третя антипольська коаліція – ... – за планом Хмельницького, була направлена на цілковиту ліквідацію держави Речі Посполитої («снести б Коруну вся, будто Коруну Польская и не бывала»), та створити незалежну Руську державу (Велике князівство Руське) в межах цілої етнографічної території України та Білорусі під владою гетьмана й Війська Запорізького.

Chmielnicki prowadził chwiejną i nie rokującą nadziei na trwałe efekty politykę, zarówno w stosunku do Rzeczypospolitej, jak i Rosji, Krymu czy Turcji, z którego to powodu jego dalekosiężne zamierzenia nigdy się ziściły, przyczyniły się do tego także późniejsze kroki podejmowane przez jego następców. Należy jednak przyznać, że był jednym z pierwszych kozackich wodzów, w których głowach rodziła się myśl o niepodległości.

The figure of Bohdan Khmelnytsky in Ukrainian Wikipedia, especially in its initial sections, was fairly fuzzy. The reader was impressed not by the heroization of the figure, but instead given a confusing picture. However, the editorial, made by Wikipedia during our study, showed a tendency to express and articulate the main points. This, it seems, has greatly exacerbated a positive narration.

The Polish version is more moderate, pedals more facts than evaluation; in the moment of doubt, there is a balance.

Petro Sahaidachny

Hetman Petro Sahaidachny’s name is known to Ukrainians, but not as well as those of Mazepa and Khmelnytsky. Experts say that the hetman was an outstanding military and political figure who essentially became a shield for Europe in the fight against the Turkish-Tatar threat.

The Ukrainian article is very long and detailed—36 pages, 25 of which are active biographies. It is too factual, which makes it difficult to read and blurs the image of the hetman. The text seems to lack generalizations about his personality: for example, the events reveal that Sahaidachny was a great military strategist (upon careful reading, although not every Wikipedia reader will read such a lengthy text carefully), but this is not stated explicitly.

It’s surprising that there is one such sentence about the Khotyn Battle in 1621 (but only on p. 18 of 36!), although the hetman’s great talent had already been clearly demonstrated in the battles described:

Під час Хотинської війни виразно проявився військовий хист гетьмана Сагайдачного.

A lot of space is taken up by overly detailed descriptions of the historical context, especially military campaigns, which would probably be better presented as separate articles.

Sahaidachny’s military achievements are often referred to indirectly (for example, the Cossacks captured the city, not Sahaidachny captured the city, or the command decided, not Sahaidachny decided):

Після переговорів українське командування під керівництвом гетьмана Сагайдачного розробило план майбутнього походу. ...

У другій половині червня 1618 року 6 полків 20-тисячного козацького війська під проводом Конашевича вирушили до Москви. ...

6 жовтня військо на чолі з П. Сагайдачним вирушило Каширським шляхом у бік Москви...

Наміри Сагайдачного щодо Москви були дуже рішучими...

On the one hand, democracy is emphasized, as the hetman consulted with the Cossack elite and, of course, won victories thanks to the entire army. However, after analyzing Wikipedia articles on other Ukrainian leaders, we know that the most vivid and historically expressive are those personalities who are described directly in the form of subject + predicate. This is the only way for the reader to get a stable idea of a historical figure, to understand and remember its significance.

It is only on page 22, in the chapter “Sahaidachny’s political views”, that the essence of all the positive changes and important signs and decisions is presented. It would be important to place this part as an introduction to the article.

Fortunately, the sum of Ukrainian verbs (unlike Polish ones) presents a generally quite active image of the hetman. However, it is also obvious here that the verbs express more abstract organizational actions rather than political and military ones.

The text of the Ukrainian version of Wikipedia, in addition to being excessively long, also seemed to us to be too difficult to read in some places. We find the use of a scientific, rather than a popular science style, an excess of facts and additional comments, as well as a lack of lexical and stylistic elaboration of the most important events and characteristics of the hetman's figure. We analyzed the syntactic structure of a few sentences and came to the conclusion that there were too many abstractions and the complex construction of some Ukrainian sentences, obviously negatively affects the reader's perception.

По-друге, напади запорожців завдавали колосальних економічних втрат Османській імперії, зменшували її воєнну могутність, а також справляли стримувальний вплив на татар, оскільки обмежували їхні можливості у спустошенні українських земель.

На початку XVII сторіччя козацьке воєнне здобичництво набуло значення важливого геополітичного фактора в басейні Чорного моря...

Унікальна територіальна, паланково-журінна система організаційної побудови Запорозької Січі забезпечувала високий ступінь підготовленості війська до війни. Оскільки ця система створювалася з метою максимальної мобілізації, то її можливості дозволяли козацькому війську швидко поповнюватись після значних втрат або поразок.

Військова стратегія і тактика Сагайдачного була розрахована на ведення бойових дій в умовах чисельної переваги супротивника, при цьому Петро Сагайдачний володів вмінням чітко розподіляти сили і правильно визначати напрямки головних ударів супротивника, а також визначати його найслабші ланки.

The Polish version also has many complex sentences, but they are more coherently constructed and show the performer and the action more directly and concretely.

W 1618, podczas kolejnej wojny polsko-rosyjskiej (moskiewskiej), Sahajdaczny dowodził 20-tysięczną armią kozacką, która pustoszyła ziemie rosyjskie dochodząc do Moskwy i łącząc się tam z siłami głównymi królewicza Władysława IV.

Mimo to, Polska była przeciwna wzmocnieniu kozaczyzny, z racji zagrożenia wyprawami odwetowymi ze strony Chanatu, Turcji i Rosji, w rezultacie w 1619 starszyzna kozacka i Sahajdaczny podpisali ugodę w Rastawicy o zmniejszeniu rejestru kozackiego do 3 tysięcy, zaprzestania wypraw czarnomorskich i podporządkowaniu starszyzny królowi.

Podczas kolejnej wielkiej wyprawy w 1616 Kozacy w liczbie 7,5 tysięcy na 150 czajkach zwyciężyli turecką eskadrę pod Oczakowem i zdobyli twierdzę w Kaffie, uwalniając dużą liczbę chrześcijańskich niewolników.

Analyzing the article in the Ukrainian Wikipedia, we come to the conclusion that it is too complicated, with a scientific style of presentation (and not a popular scientific one): an excess of facts and additional comments that distract the reader's attention, as well as a lack of lexical and structural description of the most important events and characters. At the vocabulary level—an excess of abstraction, at the level of sentences—the use of abstractions.

The Polish version is very small—it contains only 1.5 pages of acting information. This seems unfair, because we know the exclusive role of the troops led by Sahaidachny in many Polish military operations.

Using the service voyant-tools.org, we calculated such technical parameter of the texts (in both language versions) as **The Coleman–Liau Readability Index**.

For analysed data we received given indexes:

	Ukrainian	Polish
Mazepa	63.504	59.697
Khmelnysky	68.950	55.247
Sahaidaczny	68.980	60.606

From a **narratological** point of view (which we used in this article), CLI gives insight into the *surface readability* of a narrative but does not capture deeper aspects such as plot complexity, intertextuality, rhetorical devices, or metafictional strategies. Thus, CLI can serve as a **proxy for the rhetorical positioning** of the author: a high score correlates with specialized discourse and exclusion of lay readership, while a lower score could indicate deliberate popularization or accessibility.

Conclusion

Articles in the Ukrainian-language version of Wikipedia generally objectively cover the figures of the hetmans, but there are some points that have a negative impact upon reading. First, an excess of information that could be divided into several articles;

this worsens the perception of the reader, causing an inability to immediately distinguish the main point. Many abstractions and indirect expressions on the subject of action somewhat burden the reading. Excessive emotion, such as in the article about Mazepa (the authors' desire to justify Mazepa in a narrative way), or doubt, as in the article about Khmelnytsky, prevents the reader from developing an objective careful assessment.

Polish-language articles are more moderate, using simpler structures (although sentences can be complex, fewer abstractions are used). There is a desire on the part of the authors to intelligently entertain the controlling points, but for example; in the case of Sahaidachny, we find an unjustifiably short and schematic article. The Polish version most often contains an explanation of cause and effect relationships or submits introductory (at the beginning of paragraphs) or intermediate conclusions. Polish articles are more narratively neutral. They use the popular science style (it is moderately balanced, it is not characterized by excessively emotional assessments by the authors).

It is very important to continue the study of historical narrations on Wikipedia.

References:

1. Charteris-Black, J. (2005) *Politicians and Rhetoric The Persuasive Power of Metaphor*.
2. Coleman, M. & Liao, T. L. (1975). A Computer Readability Formula Designed for Machine Scoring. *Journal of Applied Psychology*. Vol. 60, No. 2, 283-284.
3. Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: the critical study of language*.
4. Lakoff, G. & Johnson M. (1980). *Metaphors we live by*.
5. Prince, A. (2003). *Dictionary of Narratology* (2nd ed.), Lincoln: University of Nebraska Press, p. 58.
6. Sherman, L. (1893) *Analytics of Literature: A Manual for the Objective. Study of English Prose and Poetry*. Retrieved from <https://archive.org/details/analyticsofliter00sherooft/page/n3/mode/2up>
7. Tovar Viera, R., Castro Bungacho, S., & Chiluisa Chiluisa, M. (2019). Rhetorical structures in abstracts of scientific papers published in Ecuadorian and American-medium contexts. *Universidad y Sociedad*, 11(5), 316-326. Retrieved from <http://rus.ucf.edu/cu/index.php/rus>
8. **Богдан Хмельницький**. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BE%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BD_%D0%A5%D0%BC%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9 (accessed 08 August 2025).
9. **Bohdan Chmielnicki**. Retrieved from: https://pl.wikipedia.org/wiki/Bohdan_Chmielnicki (accessed 08 August 2025).
10. **Іван Мазепа**. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%9C%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BF%D0%B0 (accessed 09 August 2025).
11. **Iwan Mazepa**. Retrieved from: https://pl.wikipedia.org/wiki/Iwan_Mazepa (accessed 09 August 2025).
12. **Piotr Konaszewicz-Sahajdaczny**. Retrieved from: https://pl.wikipedia.org/wiki/Piotr_Konaszewicz-Sahajdaczny (accessed 09 August 2025).
13. **Петро Конашевич-Сагайдачний**. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%88%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87-%D0%A1%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9 (accessed 09 August 2025).